

- ouders om de hand van hun kind vragen (22,0%)⁴²

Opnieuw lijkt een ritueel in de privé-sfeer hoger te scoren dan rituelen waarin derden een prominente rol vervullen.

Merk op dat alle vier de aanlooprituelen zo ongeveer dezelfde verbanden vertonen (zie n. 39 v.v.). Deze scores zeggen waarschijnlijk weinig over specifiek het aanzoek of specifiek het in ondertrouw gaan. Wie lager opgeleid is, vooraf niet samenwoont, regelmatig kerkt, etc. hecht *in het algemeen* meer waarde aan de huwelijksluiting en wat daarmee samenhangt. Dat dit verband vervolgens consistent terugkeert op de diverse plekken waar het onderzoek naar *waarde* vraagt mag als een geslaagde controle gelden.

Voor deze generale waardering (over de hele linie hetzelfde oordeel) dienen zich meer aanwijzingen aan. Factoranalyse (KMO = .741) wijst op het bestaan van één factor verantwoordelijk voor meer dan de helft (57,9%) van de variantie in de scores op de volgende vier items:

1. In ondertrouw gaan vind ik waardevol ($a_1 = .798$)
2. Ouders om de hand van hun kind vragen vind ik waardevol ($a_1 = .794$)
3. Je verloven vind ik waardevol ($a_1 = .781$)
4. Het doen van een aanzoek vind ik waardevol ($a_1 = .662$)

Deze factor kan voorlopig gevat worden onder de noemer *aanloopritualiseringsbehoefte*. Deze behoefte lijkt samen te hangen met iemands opleidingsniveau. Al deze rituelen vertonen in hun waardering immers deze sterke samenhang (zie grafiek 4.16): hoe hoger opgeleid de respondent, hoe minder waardevol hij de voorgelegde rituelen vindt. Daarbij zijn, met $sig. = .000$, alle correlaties ook nog eens nagenoeg even sterk.

Komt het aanzoek al het meest voor en wordt het al het meest als waardevol aangemerkt, het raakt ook de meeste direct betrokkenen emotioneel:

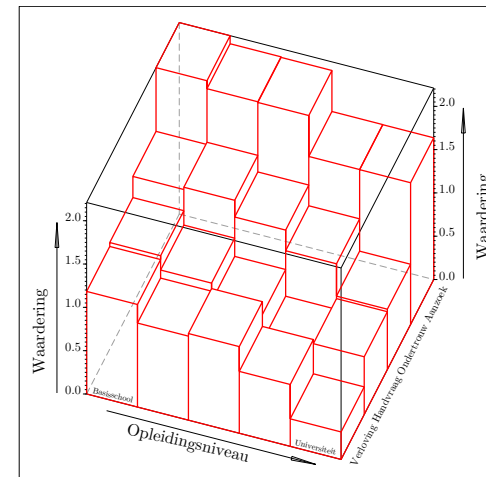
- aanzoek (87,2%)
- verloving (75,4%)
- ouders om de hand van hun kind vragen (73,7%)
- in ondertrouw gaan (35,3%)⁴³

In ondertrouw gaan raakt slechts één op de drie huwendes. Eenzelfde minderheid acht in ondertrouw gaan waardevol. Had het niet gemoeten, dan hadden velen het wellicht gelaten.

aanzoek doet/gedaan wordt ($N = 272$, $\chi^2 = 12.571$, $sig. = .000$); lager opgeleid is ($N = 267$, $\chi^2 = 8.922$, $sig. = .003$) (cf. grafiek 4.16); regelmatig kerkt ($N = 270$, $\chi^2 = 6.947$, $sig. = .008$).

⁴² De uitspraak "Ouders om de hand van hun kind vragen vind ik waardevol" vindt meer steun onder wie: een aanzoek doet/gedaan wordt ($N = 262$, $\chi^2 = 15.312$, $sig. = .000$); lager opgeleid is ($N = 257$, $\chi^2 = 7.760$, $sig. = .005$) (cf. grafiek 4.16); vooraf *niet* samenwoont ($N = 264$, $\chi^2 = 6.959$, $sig. = .008$); zich verlooft ($N = 264$, $\chi^2 = 6.307$, $sig. = .012$); wel eens de bijbel leest ($N = 258$, $\chi^2 = 6.160$, $sig. = .013$); voor de kerk trouwt ($N = 264$, $\chi^2 = 4.143$, $sig. = .042$); regelmatig kerkt ($N = 260$, $\chi^2 = 3.834$, $sig. = .050$).

⁴³ De uitspraak "In ondertrouw gaan raakte mij emotioneel" vindt meer steun onder wie: een aanzoek doet/gedaan wordt ($N = 276$, $\chi^2 = 8.933$, $sig. = .003$); zonder betaald werk zit ($N = 271$, $\chi^2 = 8.439$, $sig. = .004$).

Grafiek 4.16: Waardering per aanloopritueel, afgezet tegen iemands scholing (0 = geheel mee oneens; 3 = geheel mee eens; van voor naar achter): "Je verloven vind ik waardevol" ($N = 214$, $r_s = -.248$, $sig. = .000$); "Ouders om de hand van hun kind vragen vind ik waardevol" ($N = 206$, $r_s = -.258$, $sig. = .000$); "In ondertrouw gaan vind ik waardevol" ($N = 218$, $r_s = -.263$, $sig. = .000$); "Het doen van een aanzoek vind ik waardevol" ($N = 215$, $r_s = -.250$, $sig. = .000$). Opleidingsschaal: basisschool/lbo ($N = 39$); mavo/havo ($N = 34$); mbo ($N = 65$); vwo/hbo ($N = 59$); universiteit ($N = 23$). Detailstudie.

Een aanzoek of een verloving kun je vieren, en zo ook het besluit te gaan trouwen en het in ondertrouw gaan. Dit gebeurt doorgaans ook:

- verloving (86,1%) [95%]
- besluit (65,4%) [47%]
- aanzoek (64,6%) [85%]
- ondertrouw (50,0%) [40%]

De idee dat mensen eind jaren negentig meer dan voorheen iedere gelegenheid aangrijpen om iets te vieren vindt hier geen steun. De generatie hiervoor viert in de aanloop naar de huwelijksluiting niet minder.

Het jongere cohort is ook gevraagd naar het aantal personen waarmee het deze momenten viert: met zijn tweetjes, of in grotere kring. De verloving vieren de meesten in grotere kring. Ook het besluit wordt nog wel in grotere kring gevierd, maar toch al vaker getweeën. Aanzoek en ondertrouw vieren slechts enkelen in grotere kring.

Nu achtereenvolgens is geïnventariseerd (1) welke motieven tot een huwelijk doen besluiten, (2) welke impact huwendes de huwelijksluiting toedichten en (3) welke rol rituelen spelen in de aanloop naar de huwelijksluiting, dringt zich de vraag op of zich in deze misschien een onderliggende factor aandient. Factoranalyse (KMO = .784) wijst op het bestaan van één factor verantwoordelijk voor meer dan de helft (51,9%) van de variantie in de scores op de volgende vijf items:

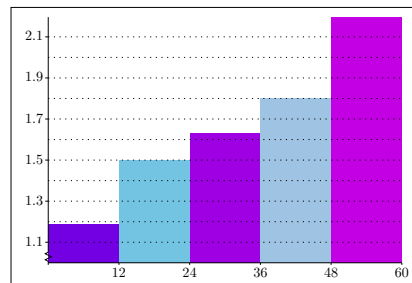
1. Met de huwelijksluiting begint duidelijk een nieuwe levensfase ($a_1 = .764$);
2. In ondertrouw gaan vind ik waardevol ($a_1 = .748$)
3. Gaan trouwen is zeer ingrijpend ($a_1 = .698$)
4. Je verloven vind ik waardevol ($a_1 = .695$)

5. Trouwen maakt je relatie sterker ($a_1 = .692$)

Deze factor kan voorlopig gevat worden in de uitspraak: *De huwelijksluiting is een rite de passage*. De items één, drie en vijf zijn zowel het jongere als het oudere cohort voorgelegd. Uitgaande van deze drie items stemt in het jongere cohort gemiddeld 55% met deze factor in, in het oudere gemiddeld 90%. Dit betekent dat de huwelijksluiting voor het oudere cohort veel meer een *rite de passage* karakter heeft dan voor het jongere.

Algemene voorbereiding op de trouwdag

Is het besluit te gaan trouwen eenmaal gevallen, dan rest voor de trouwdag van alles en nog wat te regelen. In het jongere cohort ziet 23,8% tegen deze onderneming op, mannen (26,4%) meer dan vrouwen (21,2%).⁴⁴ Dat is, gezien hoeveel tijd en energie doorgaans toch in dit regelen gaat zitten, relatief weinig. In het oudere cohort hikken juist vrouwen (30%) meer tegen dit regelen aan dan mannen (20%). Ook hier echter ziet driekwart niet op tegen de hele organisatie. Wellicht mag je daaruit afleiden dat de meesten de trouwdag toch wel dusdanig belangrijk vinden dat ze daar graag werk van maken. Ruim de helft (62,7%) is het in elk geval eens met de stelling: “Het is leuk de ronde te maken langs bijv. zaaltjes, juweliers, bloemisten, kappers, bruidsboetieks, het gemeentehuis, huwelijksbeurzen, etc.”⁴⁵ Het oudere cohort onderschrijft die met 53% wat minder. Wie aan deze voorbereiding veel genoeg beleeft begint haar ook vroeg, leert grafiek 4.17. Of omgekeerd: wie laat aan deze ronde begint beleeft hieraan weinig genoeg.

Grafiek 4.17: “Het is leuk de ronde te maken langs bijv. zaaltjes, juweliers, bloemisten, kappers, bruidsboetieks, het gemeentehuis, huwelijksbeurzen, etc.”, afgezet tegen het aantal weken voor de burgerlijke huwelijksluiting dat het nadenken over de concrete invulling van de trouwdag begint (0 = geheel mee oneens; 3 = geheel mee eens; $N = 212$, $r = .358$, $sig. = .000$). Detailstudie.

Voor dit regelen van de huwelijksluiting verlaten Nederlanders zich anno 1997 vooral op ervaringen in hun onmiddellijke omgeving en op de eigen verbeelding (het was toegestaan meerdere bronnen aan te kruisen):⁴⁶

⁴⁴ De uitspraak “Ik zag op tegen het regelen van allerlei zaken voor ons huwelijk” vindt daarnaast meer steun onder: werklozen ($N = 272$, $\chi^2 = 6.338$, $sig. = .012$).

⁴⁵ Hier lopen mannen (54,2%) en vrouwen (70,9%) nog meer uiteen. Verder bevalt deze ronde vooral wie: voor de kerk trouwt ($N = 292$, $\chi^2 = 32.379$, $sig. = .000$); lager opgeleid is ($N = 267$, $\chi^2 = 22.450$, $sig. = .000$); regelmatig kerkt ($N = 288$, $\chi^2 = 16.579$, $sig. = .000$); zich verlooft ($N = 288$, $\chi^2 = 16.553$, $sig. = .000$); vooraf niet samenwoont ($N = 278$, $\chi^2 = 10.595$, $sig. = .001$); een aanzoek doet/gedaan wordt ($N = 278$, $\chi^2 = 10.308$, $sig. = .001$).

⁴⁶ Mogelijke categorieën waren *veel*, *een beetje* en *geen*. Bij de telling telt, cf. n. 81, *een beetje* voor een half, en *veel* voor een heel.

- Eigen verbeelding (zelf bedacht) (81,9%) [58%]
- Zelf meegemaakte huwelijken (50,0%) [46%]
- Vrienden, bekenden (47,5%) [43%]
- Boeken, brochures, tijdschriften (37,8%) [15%]
- Bloemisten, fotografen, e.d. (32,5%) [38%]
- Huwelijksbeurzen, huwelijksshows (16,3%) [0%]
- Ambtenaren op het gemeentehuis (13,2%) [8%]
- Andere mensen die beroepshalve helpen bij het samenstellen van huwelijksluitingen (10,9%) [15%]
- Radio, televisie (9,0%) [3%]
- Internet, CD-ROM (3,0%)

Mogelijk moet *zelf bedacht* vooral begrepen worden als het tot een eigen geheel smeden van elders opgedane ideeën. Het is althans aan te nemen dat die 81,9% niet van mening is de trouwdag opnieuw uitgevonden te hebben.

Verder valt de opkomst op van *boeken, brochures* en *tijdschriften*, en, meer nog, van *huwelijksbeurzen* en *huwelijksshows*.

Tot de voorbereiding op de huwelijksluiting behoort ook het kiezen van getuigen. De wet schrijft ten minste twee en ten hoogste vier getuigen voor. Doorgaans is dit zo geregeld, afgaand op de slechts 20,3% die dit, in meer of mindere mate, *ingewikkeld* vindt. Wel valt deze keuze het jongere cohort drie maal zo zwaar als het oudere, waar slechts 7% haar lastig acht. In 32,7% van de gevallen valt de keuze op louter broers en zussen. In nog eens 36,7% tekenen broers en zussen voor een deel van het getuigenbestand. In 10,2% is gekozen voor louter vrienden en vriendinnen. Allerhande weinig frequente combinaties tekenen voor de resterende 20,4%. Al met al worden ouders zelden gekozen. Bij het oudere cohort (dat opgroeit in gemiddeld grotere gezinnen) is dit beeld nog geprononceerder. In 60% van de gevallen tekenen enkel broers en zussen als getuigen! In nog eens 20% minstens één broer of zus. Dit lijkt ook te duiden op een verstaan van de huwelijksluiting als een overwegend familiegerelateerd ritueel.

Vaak blijft het niet bij het kiezen van getuigen. In het oudere cohort opteert 29% voor één of twee ceremoniemeesters, in het jongere zelfs 53,6%. Daarmee is het formeel aanstellen van iemand die het geheel in goede banen leidt bijna verdubbeld.

4.3.4 Burgerlijke huwelijksluiting

Plaats

Met meer of minder moeite kunnen Nederlanders hun burgerlijk huwelijk tegenwoordig vrijwel overal ter wereld sluiten. De lijst noemde elf mogelijke redenen om een andere gemeente dan Tilburg te overwegen.⁴⁷ Vier hiervan

⁴⁷ De vragen omtrent de plaats van het burgerlijke ritueel zijn enkel het jongere cohort voorgelegd. Al deze rituelen vinden in Tilburg plaats (zie n. 3). De ouders kunnen overal getrouwd zijn. Dat compliceert vergelijking met het jongere cohort. Vandaar dat hen niet gevraagd is